

הכנסת

הכנסת העשרים
מושב רביעי

פרוטוקול מס' 249
מישיבת הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי
יום שלישי, כ"ב בסיון התשע"ח (05 ביוני 2018), שעה 9:40

סדר היום:

פיתוח מקורות תעסוקה לנשים במסגרת יוזמות סביבה

נכחו:

חברי הוועדה:

עאידה תומא סלימאן – היו"ר
עמיר פרץ
מוסי רז

מוזמנים:

מרכזת בכירה תפעול ובקרה הכשרת מבוגרים, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים	–	חן קהתי
ממונה לשוויון מגדרי, מנהלת אגף תקציבים, המשרד להגנת הסביבה	–	שירלי ברנע
מנהל אגף תיאום ובקרה, משרד הפנים	–	ליאור שחר
יועצת לקידום מעמד האישה, מועצה מקומית שוהם	–	שולה קרקוב
נבחרת ציבור, מועצה מקומית שוהם	–	סוזן בר
מנכ"לית, האגודה לצדק סביבתי	–	כרמית לובנוב
מנכ"לית, החברה להגנת הטבע	–	איריס האן
סמנכ"ל חינוך, החברה להגנת הטבע	–	חיליק אברג'יל
מנהל החברה הערבית, החברה להגנת הטבע	–	יוסף עסאקלה
מנהלת האשכול הדרוזי צ'רקסי, החברה להגנת הטבע	–	חולוד אלאנדרה עזאם
מדריכת עזר, החברה להגנת הטבע	–	נדין עזאם
החברה להגנת הטבע	–	דב גרינבלט
החברה להגנת הטבע	–	גיתית הרש
פעילה סביבתית, משקיפה, ראשון לציון	–	ציפי דיק
רכזת לובי ותקשורת, פורום דו קיום בנגב	–	לוריא דלה
ארגון מגמה ירוקה	–	לי רומי
מתנדבת	–	טובה סלומון
מוזמן/ת	–	יעל אושר

ייעוץ משפטי:

ענת מימון

מנהלת הוועדה:

דלית אזולאי

רישום פרלמנטרי:

הדס לוי, חבר תרגומים

פיתוח מקורות תעסוקה לנשים במסגרת יוזמות סביבה**היו"ר עאידה תומא סלימאן:**

היום ה-5 ביוני 2018 ואנחנו בציון יום הסביבה כיום מיוחד בכנסת ביוזמתה של חברת הכנסת יעל כהן פארן והיא תצטרף אלינו יותר מאוחר לדיון הזה. אנחנו היום בפיתוח מקורות תעסוקה לנשים במסגרת יוזמות סביבה.

ואת האמת, העמותה לצדק סביבתי היו בקשר איתנו, יזמו את הדיון הזה ואני חושבת שהחיבור שנעשה בין הנושא של סביבה, גם בפרספקטיבה מגדרית אבל גם בלנסות למקם איך נשים יכולות לתרום ולהירטם מהעניין של הגנת הסביבה. זאת פרספקטיבה מעניינת, גישה מעניינת שהולכת ומתפתחת, והיום בבוקר גם ראיתי ראיון טלוויזיוני של השר אלקין שלקראת סיומו הוא מדבר על איך אפשר שמדינת ישראל תוכל להיות - - - עכשיו מתפתח כל העניין של טכנולוגיה ועשייה בתחום הגנת הסביבה ואיך מדינת ישראל יכולה להיות מעצמה בנושא הזה וזה עלול גם להביא להרבה הכנסה למדינה.

ואני בדיוק חשבתי על הדיון דווקא שאנחנו ננהל היום ושבנו קודם לפני שאנחנו מסתכלים כלפי העולם ואיך אפשר לשווק את הטכנולוגיה שמפתחת, איך אפשר לשווק את עצמנו פנימה, איך אפשר באמת להחדיר את הערכים של הגנת הסביבה לכל אזרח ואזרחית וגם איך אפשר שהאזרחים והאזרחיות ייהנו מהתוצר הזה וישתמשו בזה כדי לפתח לעצמן גם הכנסה שתעזור להן בקיום שלהן.

אני רוצה לתת לעמותה לצדק סביבתי, לגברת כרמית המנכ"לית להציג לנו את הנושא. בבקשה.

כרמית לובנוב:

ראשית תודה רבה על זה שנעניתם לבקשה ואני שמחה גם על השתתפותו של חבר הכנסת מוסי רז, חבר יקר של העמותה לצדק סביבתי ושל הסביבה בכלל בישראל.

למה נושא, כמו שחברת הכנסת עאידה אמרה, הפרספקטיבה המגדרית יותר ויותר אולי לא מהר מדי אבל לוקחת חלק בעיצוב מדיניות סביבה שזה מה שלדעתנו צריך לקרות. ובדקנו את הדברים הבאים.

למה מגדר וסביבה – א' אפשר לקבוע שדרכי התנהגות ודפוסי צרכנות של כל אחד מאתנו הם גורם עיקרי בנזקים סביבתיים, סימן קריאה, אפילו לא נקודה. ברור לכולם שלהחלטות של נשים וגברים יש השפעה שונה על הסביבה. נשים וגברים מגיבים באופן שונה למדיניות שמציבה גם את הדאגה, גם את האיומים, לא בלי סיבה אמיתית לכך. וגם אחד הדברים שעדיין צריך לבדוק את אותה - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כרמית, סליחה, אני יודעת שאת עוברת מהר אבל כשאת אומרת משפט כזה יכול להיות שהוא מובן לך כמובן מאליו, לא לכולם. נשים וגברים מגיבים באופן שונה – את יכולה לתת דוגמה למשל.

כרמית לובנוב:

בהחלט. אני כבר, אני אמשיך ואני אראה. אין עדיין סקר מקיף מלא לגבי ישראל, יש סקר מבוסס מאוד לאורך שנים שבודקים אותו כל מספר שנים באיחוד האירופי, הוא נעשה לפחות באלף נשאלים בכל מדינה באיחוד האירופי, זה קרוב ל-30 מדינות, שבדק את עמדות הנשים והגברים בנושאים של מחזור, של צריכת מים, של אנרגיה, גם ברמה של משקי בית, גם ברמה התנהגותית, גם ברמה של צריכה של מוצרים מקומיים, העדפה של שימושי תחבורה.

הסקרים של האיחוד האירופי, ניתן למצוא את זה באתר האיחוד האירופי, הם מצביעים באופן מובהק על הבדלים בגישות בהתנהגות בין נשים וגברים כאשר נשים בדרך כלל היו קשובות יותר לשינוי התנהגויות וגם לאימוץ גישה ידידותית לסביבה. והדבר הנוסף שהוא רלוונטי לדיון שלנו היום – נמצא שנשים מעורבות יותר בפעילות למען הסביבה כאשר זו נעשית בהתנדבות לעומת גברים שמעורבים יותר כשזה מדובר בפעילות בתשלום.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

זה תקף כמעט לכל תחומי הפעילות. בדרך כלל נשים מתנדבות יותר מאשר גברים.

כרמית לובנוב:

וכאן אפשר לראות מבחינת אימוץ של גישות סביבה – נשים וגברים הנוקטים בפעולה אישית אפשר לראות שההבדלים בחלקם משמעותיים – הפרדת פסולת לצורך - - - מדובר בפעולה אישית, באחריות האישה של כל אחד מאיתנו, הפרספקטיבה המגדרית. הציונים הם באחוזים, נשים לעומת גברים. בנושא של מחזור 81% נשים לעומת 76% של גברים. צריכת אנרגיה בבית – הבדלים משמעותיים. הפחתת צריכת מים, הפחתה של שימוש במוצרים חד פעמיים. כמעט בכל הפרמטרים יש הבדלים לטובת הנשים מבחינת הכלה וגישה ואימוץ גישות ידידותיות לסביבה. הפרמטר היחיד שאני מצאתי שיש הבדל לטובת הגברים הוא באימוץ של טכנולוגיות, של רכבים ידידותיים לסביבה, שם הגברים - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

זה מה שרציתי להגיד. הסקר הזה נעשה במדינות האיחוד האירופי שאין מה להגיד, לצערי הרב, אנחנו לא באותה מידה חלוקת התפקידים היא שונה. באיחוד האירופי ברוב המדינות הם חברה, בוא נגיד, מבחינת חלוקת התפקידים היא שוויונית. כאשר אנחנו הולכים לחברה כמו החברה בישראל שבה כל העניין של משק הבית ושל צריכת חשמל ושל צריכת מים והצרכנות, הקניות, מי עושה את הקניות, אני חושבת שיכול להיות שהתוצאה לא תהיה ממש זהה.

כרמית לובנוב:

אנחנו מאוד נשמח אם מהישיבה הזאת אחד הדברים שייצא עבודה של מחלקת המחקר והמידע של הכנסת של סקר עמדות הציבור ומחקר בישראל לגבי אימוץ גישות סביבתיות מכוון שזה כלי עבודה שיכול להוביל לבסס תכנית פעילות בנושא.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

המשרד, אין לו - - -

כרמית לובנוב:

הבדלים מגדריים, אנחנו לא יודעים על סקר כזה. לנו יש הרבה מאוד נתונים סוציו אקונומיים לפי פילוח של עשירונים אבל לא לפי פילוח מגדרי וזה מאוד מאוד נדרש.

עוד דוגמה מתוך דוח מאוד עדכני של האו"ם בנושא נשים וסביבה – היבטים שונים. אז למה חשוב להעלות את ההיבט המגדרי, כיוונים שונים של זה. נשים הן בעלות סיכון גבוה יותר מאשר גברים לפתח השפעות בריאותיות שליליות בשל חשיפה לעשן ודלקים ממקור מוצק, פחם ואחרים, כולל מחלות ריאה וסרטן ריאות. זה ציטוט מדוח האו"ם שציטט את דוח ארגון הבריאות העולמי. רק 20% מכוח העבודה בתחום האנרגיה בעולם הוא של נשים, רק 4% בעולם מהנשים ממלאות תפקידים בכירים בתעשיית האנרגיה העולמית. הנתונים האלו לעומת הממצא שנשים כיוזמות יכולות להציג יותר מכפול מהיכולת העסקית ובהצלחה בהשוואה לגברים. כך על פי נתוני האו"ם.

בכל זה אנחנו מכוונים, זה השקף האחרון שזה למעשה מבחינתנו עילת הדיון, אנחנו חושבים שהנושא הזה של פיתוח מקורות תעסוקה לנשים במסגרת יוזמות סביבה צריך להיות מעוגן בתכנית ממשלתית בנושא, אולי בהחלטת ממשלה בנושא הזה, אתם אלו שיכולים להציע איך. אנחנו חושבים שנכון לפתח תכנית ארצית לפיתוח מקורות תעסוקה לנשים כשהדגש מבחינתנו הוא יישובים ערבים ויישובי הפריפריה. ועל התכנית יש כאן סט של עקרונות שאנחנו חושבים שנכון לכלול התייחסות לנקודות האלו.

קודם כל יש גם החלטת ממשלה בנושא לכלול מה שנקרא ג'נדר מיינסטרימינג, קידום שילוב של ראייה מגדרית בתכנון מדיניות גם של אנרגיה, גם סביבה, גם אקלים, על ידי הגדלת השתתפות הנשים בגיבוש המדיניות. אנחנו חושבים שנכון כשיש ערכי יעד של הממשלה בתחומים - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אני זוכרת שבעניין נזקי או - - - הייתה צריכה להיות תכנית ממשלתית בנושא ה - - - אני זוכרת לפני שנתיים שקיימנו דיון והתברר שאף אחד לא עשה כלום עם התכנית הזו והתכנית לא קיימת.

כרמית לובנוב:

לא קיימת ואנחנו נשמח שגם יהיה המשך לזה מכוון שבאיחוד האירופי יש תכנית, התכנית
הלאומית בכל מדינה בנושא של תכנית אקלים כוללת התייחסות מגדרית בגלל ההבדלים בעיקר במדינות
מזרח אירופה - - -

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אבל למה הכלל של עדיפות לנשים לא חל גם כאן? - - - כללים מיוחדים. למה את צריכה כללים
מיוחדים לעבודה בתחומי הסביבה מאשר באופן כללי המגמה לשלב נשים במגזר הציבורי בכלל.

כרמית לובנוב:

צריך העדפה, צריך לתעדף את הנושא הזה.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

כן, אבל למה את צריכה כללים ספציפיים לתחומים האלה?

כרמית לובנוב:

כללים ספציפיים לא אבל תכנית ייעודית מכוון שהתכניות ה- - - הן - - -

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אלה מקצועות שאת רואה בהם יתרון לנשים?

כרמית לובנוב:

אני יכולה לתת לך דוגמה. אירחנו את עאידה בסוף חודש מרץ במפגש נהדר עם קבוצת נשים
בגליל ביישוב באנה, עם הרשות המקומית ועם קבוצת נשים שחברו יחד לקדם נושאי סביבה. אחד הדברים
שכמעט ואין שם שירותי מחזור לדוגמה והן מוכנות לעסוק, הן עוסקות בהתנדבות בפעילות סביבה, אז
במקום שהרשות המקומית שהיא ברת החוזה מול תאגיד המחזור, שאת הכספים, והיה שם ראש המועצה
המקומית, הוא אמר שהוא מוכן, יועברו לטובת הנשים כחלק ממיזם תעסוקתי בקהילה לדוגמה.

ישבה שם בקהל אישה שעוסקת בהכנסת חומרי קוסמטיקה טבעית מידע שהיא רכשה מדורות,
מאמא וסבתא שזה ידע מקומי גם בחברה הערבית, גם בחברות מסורתיות אחרות, מה שנקרא משתמשים
בפסולת אורגנית שאפילו לא מפונה כייעודה כפסולת אורגנית. נכון לקדם את זה, לבד הן לא יעשו, גם לא
עם הרשות. צריך תכנית ארצית, זה צריך להיות מגובה בתקציב ממשלתי ובעיקר בעדיפות לנושא הזה.
זאת המטרה של המתווה הזה.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

זה בסדר גמור, אני מאוד בעד, אני שמח שנתת את הדוגמאות האלה כדי לאפיין את - - - כי אני
אומר שצריך להקצות משאבים לקידום יזמות נשים בכל התחומים, בלי להתחיל - - - אבל זה שאת
מגדירה דברים ספציפיים כמו הדוגמאות האלה שנתת זה מאוד חשוב.

כרמית לובנוב:

צריך לדעת שכשמדברים על דברים כלליים ומקדמים את החוליות החזקות בדרך כלל וחוליות
חלשות צריך לתת להן את תשומת הלב. אחד הדברים שמצאנו לנכון, ושוב, מתוך ניסיון כי אנחנו באמת
הפעילות שלנו גם המחקרית היא מוכוונת מדיניות. ויש היום דבר מאוד מבורך בממשלה שבדקים את
יעדי המדיניות. אז כאן אנחנו מציעים פיתוח מדדים ליעדי מדיניות - - -

אז אחד הדברים שאנחנו יודעים שגם הממשלה בישראל אימצה יעדי מדיניות כבדיקה עצמית
ותהליכי הערכה ובקרה שלהם באמת עמידה ביעדי המדיניות. וכאן אנחנו חושבים שצריך להוסיף מדדים,
לפתח מדדים ואנחנו מוכנים לקחת חלק בזה. כשיעדי המדיניות בתחום של אנרגיה, של אקלים, של סביבה
צריכים להיות משולבים עם יעדים אחרים בתחומים של חינוך, של רווחה, של כלכלה ובריאות. כי זה לא

רק ערך סביבתי לעמוד ביעדי מחזור או ביעדי פסולת אורגנית מסוימת אלא באמת איך משלבים את זה עם יעדי מדיניות של העדפת נשים בכלכלה שיש להם היבטים של בריאות, רווחה מקומית וכדומה.

וכמו שכבר אמרתי בעקבות השאלה מחבר הכנסת עמיר פרץ אנחנו חושבים שצריך לבסס תכנית מותאמת לתרבות האוכלוסייה המקומית. ותרבות במונח הזה זה יהיה, ויש הרבה מאוד ידע מקומי שאנחנו נתקלים בו, ידע מקומי, ידע מסורתי שיש לו ערך כלכלי רב כמו מחזור של תוצרים. אם יש כאן נציג של משרד החקלאות אנחנו נשמח לשמוע את העמדה שלו בנושא. כמו קוסמטיקה טבעית וסבון וכו'.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

שזה קורסים ספציפיים שהמשרדים מארגנים, משרדי הממשלה, הכשרה לתחומים האלה שהם יכולים לחזור ליישובים שלהם ולהקים את זה? מה המחשבה העסקית איך מנהלים עסק. כי לא חוכמה לייצר קוסמטיקה טובה ואחר כך לפשוט את הרגל. וגם הכשרה בתחומים הספציפיים של המוצר עצמו.

כרמית לובנוב:

אני מסכימה מאוד וזה בדיוק חלק מהתכנית שצריך לפעול להסרת מחסומים, להבטיח גישה למקורות מימון, ובגלל זה המקום כאן הוא הנכון, זה חייב להיות בגיבוי של החלטת ממשלה, של הוועדה למעמד האישה אולי בשילוב ועדות נוספות - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אבל כרמית לפעמים את לא צריכה ללכת על החלטה ברמה כל כך גבוהה כדי לקדם דברים כי זה לוקח זמן עד שהממשלה מבינה את החשיבות ומקבלת החלטה. אבל למשל יש מרכזי ריאן שאמונים על העניין של הכשרת נשים ושילובן בשוק העבודה. האם למשל היה ניסיון לגשש אותם או אם ידוע אם הם עושים איזשהו קורסים בכיוון הזה.

כרמית לובנוב:

מרכזי ריאן הם ברי חוזה מול משרד העבודה?

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כן.

כרמית לובנוב:

ממה שאנחנו יודעים אין שום הכשרה מקצועית בתחום של מקצועות סביבתיים לנשים. יש הרבה מאוד הכשרה מקצועית בתחומים אחרים. יושבת כאן בחורה צעירה, נציגה של משרד העבודה, היא תוכל אולי להוסיף יותר ממני.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אז תיכף נפנה אליה ונשמע מה יש להם להציע.

כרמית לובנוב:

ככל שאנחנו יודעים וניסינו לבדוק אין. אבל הבנו שהתגובה תהיה חיובית באמת אם להתחיל לקדם - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

מה הדוגמה למקצועות סביבתיים ואני שואלת כי אני בעצמי לא יודעת איזה גוונים של מקצועות נמצאים תחת המטריה הזאת שנקראת מקצועות סביבתיים.

כרמית לובנוב:

קוסמטיקה טבעית מבוססת על פסולת אורגנית היא מקצוע סביבתי לכל דבר ועניין - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

וחוץ מזה? אם מדברים על נשים יכולים לדבר רק על קוסמטיקה. איזה עוד מקצועות שנשים יכולות לרכוש בעניין הסביבתי?

חולוד אלאנדרה עזאם:

מקצועות כמו מורות למדעים, מקצועות כמו גיאוגרפיה, בוגר כל תואר בגיאוגרפיה אפשרי, מהנדס בתחום המים, בתחום הסביבה, אלה אנשים שיכולים לעסוק בתחום סביבה. יש הרבה גם שבאים עם אוריינטציה סביבתית ואז לומדים תחומים רב תחומיים ויכולים לקחת קורסים בתחום סביבה. אבל בעיקר האנשים שמתעסקים בזה - - -

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

לא, נשים, אנחנו רוצים לדעת מקצועות נשיים.

מוסי רז (מרצ):

כל המקצועות.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

לא, בסדר, אבל להיות מהנדסת היא לא צריכה לשאול לא אותי ולא אותך - - -

כרמית לובנוב:

לא, אנחנו דווקא היינו רוצים ש- - - לא להישאר בנישה הארצית.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אתה צריך לאפיין, אתה יודע, בכל זאת - - -

כרמית לובנוב:

מתכננים סביבתיים.

קריאה:

יועצות סביבתיות.

כרמית לובנוב:

מתכננים קהילתיים.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

למשל גברתי, אם הייתי נניח סתם מנסה לחשוב על איפה הבעיות הייחודיות ואיפה הפתרונות הייחודיים. למשל העובדה שנשים במגזר - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

נשים ערביות.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

לא, לא ערביות, יכולות להיות גם במגזרים חרדים, שלא יוצאות משטח, שמעדיפות להיות בשטח היישוב שלהן, שלא יכולות לנסוע להיות מהנדסת שעתיים בתל אביב, היא לא תלך מסיבות כאלה ואחרות. מי שהולכת הולכת, זה בסדר גמור אנחנו בעד. אז השאלה אם יש מקצועות מסוימים שניתן לפתח כמו

שנתת דוגמאות ביישוב כזה וביישוב אחר שהיוזמה תהיה שלנו, לא לחכות ליוזמות של העירייה או של מישהו אחר.

כרמית לובנוב:

היוזמה תהיה שלנו, מה, של הכנסת?

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

של המדינה. הכנסת היא לא יוזמת, הכנסת היא מחוקקת. אנחנו יכולים רק לחוקק.

כרמית לובנוב:

אנחנו חושבים שמתווה כזה לתכנית ארצית צריכה לכלול באמת גם רשימה של נושאים אפשריים אבל זה צריך להיעשות על פי מיפוי של צרכים בשטח. אחד הדברים שאני יכולה להגיד עכשיו הוא לא רק מקצועות נשיים כי אנחנו היינו רוצים להוציא אותן מהנישה הזאת – תכנון תחבורה ציבורית, תכנון סביבתי בכלל, תכנון עירוני, אומנות שקשורה בהצללה של שטח, יש הרבה מאוד דברים, אפילו מטבח ביתי, מוצרים שמתבססים על דברים - - -

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

עאידה עכשיו עלולה לקבל קריזה. מטבח לנשים - - -

כרמית לובנוב:

במובן האקולוגי ממקום של - - - אנחנו באמת רוצים לפרוץ גם הנישה הנשית שלא קוסמטיקה, לא מטבח, אבל מטבח בישראל הוא בעיקר לדעתי מטבח תעשייתי הוא בנישה של גברים מבחינה מגדרית. אבל יש הרבה מאוד אפשרויות. צריך למפות את הדברים האלו כחלק מתכנית שמגבשים אותה, צריך באמת לראות. ובכל יישוב זה יכול להיות נושא. בנושא של תכנון סביבתי מאוד חסרה ההבעה הנשית, המגדרית, הצרכים של נשים, של משפחה בכלל. זה בדרך כלל תכנון סביבתי ביישובים נעשה על ידי משרדים גדולים שפחות מחוברים לשטח. יש הרבה מאוד עבודה קהילתית, היא דיברה על הוראה. אבל לא רק נושאים פורמאליים. כל מה שקשור בהכשרה של ידע, מעורבות - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

את מזכירה לי את הסיור שקיימתי ב- - - אחד היעדים שדיברו עליהם זה הפעלת באר המים שקיימת בכפר. קבוצת הנשים עצמן - - -

כרמית לובנוב:

יש שם אישה שעוסקת בחקלאות שיש לה עדר שהיא נהגה לקחת לבאר עתיקה והבאר הפכה להיות אתר מזבלה באישור של הרשויות. באר עתיקה עם מים זכים, בהחלט כן, נכון. בגלל זה אני אומרת - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כן, זה אחד הדברים שהן דיברו עליהן, הנשים עצמן, כאילו לחזור להפעיל ולנקות את האזור שם ולהפעיל את הבאר.

כרמית לובנוב:

וזה יכול להיות אפילו מוקד תיירותי. יכול להיות. בגלל זה אני אומרת רשימת נושאים - - -

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אבל זה פותר לך בעיות ספציפיות, זה לא - - - תנסי לחפור באר בכל כפר כדי לייצר עבודה – לא. אז יש פה מקרה ספציפי, אוקיי - - -

מוסי רז (מרצ):

תחפור - - - יהיה לך - - -

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אבל נניח לפתח מקצוע של מדריכות - - -

כרמית לובנוב:

אנחנו חושבים שזה נכון.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אני חושב נניח שנשים יכולות להעביר מסר לילדים על הפרדת פסולת, על טיפול בפסולת וכו' וכו'.
אנחנו בונים על הילדים, אנחנו רוצים שהילדים יעבירו את המסר - - -

כרמית לובנוב:

הדוגמה שאמרת, מדריכות, בגלל הקשר שלהן באמת המובנה בתוך המשפחה, בתוך הקהילה, התפקיד המרכזי של נשים ואי אפשר להתעלם מזה, בכל הקשרים הרלוונטיים לסביבה, נושא של בריאות המשפחה, נושא של צרכנות לאישה יש חלק מאוד מאוד מרכזי. ונכון, ושוב, מקצועות ספציפיים צריך לעשות מיפוי של אזורים, של מקומות, זה קשור קשר הדוק לניידות, להתניידות, ליכולת. אנחנו יודעים שיישובים ערבים הרבה פחות נגישים עם נגישות לתחבורה ציבורית ובגלל זה זאת גם עוד סיבה שנכון לפתח במקום חוץ מאשר שצריך לפתח גם תחבורה ציבורית.

כל מה שקשור בתכנון – תכנון עירוני, תכנון קהילתי, זה מקצועות שנכון לקדם אותם.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

בסדר, אבל תכנון עירוני את צריכה לשלוח אותם לאקדמיה.

כרמית לובנוב:

אתה יכול לעודד אותם.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

בסדר גמור, זה צריך לעודד בכל מקרה. לעודד נשים למקצועות אקדמיים ו- - זה בסדר גמור בכל התחומים.

כרמית לובנוב:

מקצועות שהם יכולים לבוא ולתרום חזרה לקהילה.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

מצוין, בסדר גמור.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אוקיי - - -

כרמית לובנוב:

שזה בדיוק כמו שחבר הכנסת עמיר פרץ אמר, זו בדיוק השורה התחתונה שלנו, להכשיר נשים להדרכה בתחום אנרגיה, סביבה ברמת ניהול משק בית, קהילה, רשות מקומית כחלק מהעצמה אישית וחלק מפיתוח מה שאנחנו קוראים חוסן כלכלי בקהילה.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

יפה. עוד יחשבו שתיאמנו בינינו את המצגת.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

חולוד עזאם מהחברה להגנת הטבע. תיכף נבקש גם מנציגות המשרדים להתייחס.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אם אני יכול להגיד שני משפטים לפני שאני - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

לפני חולוד?

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

כן, כי לצערי אני נאלץ לעזוב.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אז בבקשה.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אני באתי במיוחד גם כדי להביע את ההזדהות שלי עם המאבק הכולל, תעסוקת נשים לשילובן בתפקידים הבכירים ביותר ושילובן בכל המקצועות בלי ליצור חסמים. חסמים שאישה תחליט איפה היא לא רוצה לפעול כמו שגבר מחליט איפה הוא לא רוצה לפעול. חברה לא יכולה ליצור חסמים מובנים ואנחנו צריכים להמשיך לנהל מעקב והיושבת ראש עושה את זה בצורה יוצאת מן הכלל, היא עושה מעקב בלי חשבון כמו שאומרים. היא צריכה עכשיו לעשות לנו פעם בחודש דיון מעקב בלי חשבון ואז אנחנו נעמיד את הדברים על מקומם.

אני גם מאוד רואה בעניין של סביבה פריצת דרך מכל ההיבטים, שאפשר בהחלט לייצר הרבה מאוד נושאים חדשים, גם בתחום חיסכון באנרגיה, גם בתחום חיסכון במים, גם בתחום טיפול כללי וסביבה, חינוך וסביבה, הדרכה לסביבה. וכמובן יזמות בתחומים שונים. אני כיהנתי אומנם תקופה קצרה כשר להגנת הסביבה אבל זה היה מספיק כדי להתחבר לנושא באופן כל כך עמוק ורגשי אפילו.

ואני הייתי זה שבאו אליו בטענות על תכנית סביבה שווה שכולם מכירים אותה, שלצערי בוטלה בשלב מסוים אחרי שעזבתי, אבל היא בעיקר הקצתה, בוטלה בחלקה הגדול בעיקר בתחומי החינוך לצערי הרב, אבל היא הייתה מראש מובנית לתת עדיפות מתקנת למגזרים באופן דרמטי לא במינונים קטנים אלא בהעדפה של מאות אחוזים להעברת המשאבים. ויש הרבה מאוד תוצאות.

אני לא יודע כמה שומעים על התוצאות, עשינו פרויקטים מיוחדים, אולי גברתי אם את מכירה את הפרויקט שעשינו בכפר שנקרא אום בטין בנגב, שם גם הקמנו מן מתקנים מיוחדים שהופכים אשפה אורגנית לגז שמשמש את המשפחות עצמן. והתחלתי בשיווק למשפחות, לא הספקתי לשווק לכולם אז אני לא יודע מה עשו בהמשך אבל המטרה הייתה שכל משפחה תקבל מתקן כזה. וזה חסך להם כמעט 500 שקלים בחודש לכל משפחה. וכמובן שמחתי להכריז ביום של חניכת הפרויקט שאני האדם הראשון בעולם ששתה קפה בדואי שיוצר מזבל. זה היה מאוד טעים. בושל על גז - - - על זבל.

אבל בסך הכל אני חושב שנושא הסביבה זה נושא עצום שאפשר למצוא בו הרבה דברים ייחודיים. אני מציע באמת לנסות לפתח מקצועות כמו מדריך סביבה, מדריכת סביבה. אם מפתחים מקצוע ונותנים לו גם את המעמד הראוי לו וגם נותנים לו שווי כסף ולא הופכים כל דבר בהתנדבות. סביבה נשמע התנדבות. אתה אומר, אני בסביבה, אומרים, אה, אתה מתנדב. לא, סליחה, סביבה מייצרת תעסוקה, סביבה מייצרת חיסכון באמצעים, סביבה מייצרת מנופים כלכליים מאוד חשובים. אין שום סיבה שכל התחום הזה יוגדר כאילו תחום שרובו אנשים מגיעים כי הם מאמינים, שזה דת מבחינתם. לא. זה כבר לא דת, זה כבר צורך בסיסי לחיים, זה כבר לא עניין של רק אנשים שהם שבויים בנושא, זה צורך בסיסי כמעט

לכל אדם, לכל אזרח. ולכן אני מאוד מקווה, גברתי, באמת, שהנושא הזה יקבל העדפה ואנחנו נעשה כמיטב יכולתנו לפי ההוראות שלך כמובן.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

תודה רבה. את האמת זה עניין אותי מאוד היוזמה שדיברת עליה כשעשית כשהיית שר הסביבה בעניין של אום בטיין.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אני אגיד לך עוד משפט. כדי להצליח ליישם את היוזמה הזאת הייתי צריך להעביר שלושה חוקים. חוק אחד לבטל את המציינג שאני אוכל להעניק לכל יישוב מה שאני רוצה בלי שהוא יצטרך לתת מציינג. אתה דורש מכפר ערבי שמתמודד על המשכורת שיביא מיליון שקל לטופס, הוא יאמר לך תודה רבה, להתראות, אני אסתדר עם הזבל כמו שהוא. אבל אם אתה אומר - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

זה היה ספציפית למשרד שלך? כי אני יודעת שהמציינג עדיין - - -

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

אחריי. אחריי יש עוד כמה שניסו. אבל אצלי במשרד, לפחות בתקופתי, המציינג בוטל. אני יכולתי לכל יישוב עד סוציו אקונומי ארבע וחמש להגיד להם שאתם מקבלים את כל הכסף - - -

כרמית לובנוב:

שזה כל היישובים הערבים.

עמיר פרץ (המחנה הציוני):

לא, גם אחריי. יש מספיק יישובים גם יהודים. אבל הרוב ערבים, את צודקת. הדבר השני, שאני קראתי את נהלי המחוזות ואמרתי להם, אם יהיה יישוב אחד בארץ, בעיקר יישובים ערבים שלא אישרו לו השתתפות בפרויקט בגלל שהם לא מילאו טפסים כמו שצריך מי שאשם יהיה מנהל המחוז. כי מה קורה, באמת הם באים ואין להם את הידע ואת היכולת ואז הם באים והם נפסלים כי, עכשיו אני מקווה שזה לא ככה, אבל אני הודעתי שלא ייפסל יישוב בגלל שהם לא מילאו נכון את הטפסים. עם כל הכבוד, אם ראש העיר לא יודע למלא טפסים התושב לא צריך לסבול בגלל זה. אנחנו מחויבים לדאוג שהתושב יקבל את מה שמגיע לו.

הדבר השלישי שחוקקתי חוק שמאפשר למשרד להגנת הסביבה לנהל בעצמו את מערך פינוי האשפה עד שנתיים ורק לאחר מכן להעביר אותו לרשות. כי כשאתה לרשות, יש רשויות שאין להן מערך פינוי אשפה בכלל. התושבים לא יודעים מה זה משאית אשפה. עד שאתה נותן לו כסף ועד שהוא יעשה מכרזים ועד שהוא יתחיל להניע את זה העסק מתמוטט באיזה שלב. אז קבענו בחוק שהמשרד יכול באופן ישיר להפעיל את הקבלנים לתקופה מסוימת ואחרי שזה מופעל בתקופה מסוימת מעבירים את זה כמו שזה לרשות המקומית. כלומר, לעתים יש רצון טוב, יש משאבים, אבל אם אתה לא פותר את כל הפלונטרים האלה בדרך ומאפשר להם להתקיים אז הרצון טוב נשאר באמת בחלל מלא אנרגיה אבל נשאר בתוך איזה חדר סגור לצערי.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

את האמת, אני מודה לך על המידע הזה, אני לא ידעתי את הפרטים האלה ואני חושבת שחשוב לשתף בזה כי רואים כאשר יש רצון פוליטי והבנה של המורכבות של הבעיות הקיימות בדרך אפשר לפתור את הבעיות ולפתור אותן למען כלל האזרחים. אני חושבת שזה גם לקחת את הקבוצות המוחלשות ולשים אותן במרכז החשיבה והתכנון של כל משרד. הלוואי עלינו שיותר משרדים ויותר שרים היו חושבים בצורה כזו. אני חושבת שהשאלה היא באמת עד כמה המערך הזה שנוצר או התחלת לייצר שימרו אותו ושרד עד היום. זאת שאלה, את האמת, אני לא יכולה לענות עליה, אבל תודה רבה חבר הכנסת עמיר פרץ.

חולוד, בבקשה.

חולוד אלאנדרה עזאם :

שלום לכולם. אני רציתי דווקא להתחבר למה שאמר חבר הכנסת עמיר שרוב הדברים שהוא אמר כדברים שיכולים להיות רעיון אני חושבת שאני אציג אותם בתור תחילה של דרך ואז אנחנו חלק מהדברים שהוא אמר מתחילים לקדם אבל יש פה אמירה שאנחנו רוצים עוד וצריך עוד והשטח דורש ויש פוטנציאל. אז מה נשים עושות מהחברה הערבית בחברה להגנת הטבע אני אציג באיזה תחומי תעסוקה הן עוסקות. אז בהדרגת טיולים שזה הדרכה בטיולים בבתי ספר, בגנים, נשים שמדריכות נשים.

יש לנו 20 מדריכות שעובדות היום בהדרכת טיולים בבתי ספר. חלק מהתמונות שיש בפעילות - - - רוב הצוות שלנו הוא צוות נשי אז אנחנו עובדים בהדרכת טיולים. זה בנות שעושות קורס שאני אציג אותו עוד מעט. השתלמויות מורים – קיימות נכון להיום בחברה להגנת הטבע חמש מנחות שעושות הטמעה, זה פרויקט של המשרד להגנת הסביבה, הטמעה בבתי ספר, עובדים עם מורים לצורך העשרה בתחום הקיימות והם עובדים ב-40 בתי ספר, חלקם - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

אפשר לשמוע קצת מה הכוונה כאשר את אומרת הטמעת עניין קיימות. מה למשל.

חולוד אלאנדרה עזאם :

בכל בית ספר יש צוות בית ספר שעובר השתלמויות מורים. אז כדי לחנך נכון צריך לעשות הכשרות כאלה שהמורים עושים - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

זה מובן, השאלה איזה - - -

חולוד אלאנדרה עזאם :

אז יש מנחות שעובדות עם המורים ומעבירים להם תוכן בתחום הקיימות - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

אני שואלת על התוכן. מה התוכן. הכשרות אני יודעת מה זה. השאלה מה התכנים.

חולוד אלאנדרה עזאם :

כל תכנית כזאת נבנית בהתאם ליישוב כי יש זרמים מסורתיים בתוך היישוב. אבל בעיקר העבודה היא בתחום הצריכה המקיימת, המגוון הביולוגי, השטחים הפתוחים, בתחום האנרגיה החלופית שאפשר לעשות, בתחומי מזון שמשפיעים בסוף על צריכה מקיימת ועל ייצור פסולת. אלה הנושאים שמעבירים אותם מתוך מחשבה שהמורים האלה ישנו בהתנהגות שלהם וישפיעו על הילדים שלהם. ההשתלמויות האלה מעסיקות אצלנו חמש מנחות כמעט במשרה מלאה ב-40 בתי ספר בחברה הערבית. אני אגיד פה שב- - יש מחסור במנחות ואם הזכרת את ריאן או הכשרות כאלה אז אני חושבת שיש פה מקום דיי רציני לנסות לעשות הכשרות בתחומים האלה בעיקר בדרום כי אין מנחות כאלה. רוב המנחות שעובדות הן עובדות בצפון.

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

זה אפשר לסדר בצורה, נגיד, ברגע שהחברה באה למרכזי ריאן, וזה אני יודעת, ובאים ואומרים, יש לנו תעסוקה לאחר סיום ההשתלמות, אנחנו מבקשים שתקיימו איזושהי השתלמות כך שהבוגרות יקלטו אצלנו אחר כך. אני חושבת שלא תהיה בעיה לעשות דבר כזה, הם מחפשים הכשרות כאלה.

חולוד אלאנדרה עזאם :

אז אנחנו לפני בערך שלוש שנים יצרנו קשר עם ריאן, הם ראו גם פוטנציאל בדבר הזה. אז נכון להיום אחרי שלוש שנים של קשר עם ריאן אנחנו אחרי שלושה קורסים של מדריכי טיולים שבהם משולבות נשים שחלק גדול מהן כבר נקלטו לעבודה. בפעם הראשונה נעשה קורס כזה בדרום שחמש מתוך הבנות הנמצאות בקורס כבר יקלטו בתחילת השנה - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

נשים.

חולוד אלאנדרה עזאם :

נשים. אני כבר כנראה לא בשלב - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

לא, לא, לא, כולנו נשים בסופו של דבר. השפה הזו של בנות משתמשים בה הגברים - - - בנות, כדי להקטין אותנו. אז אנחנו נשים.

חולוד אלאנדרה עזאם :

אז חמש מתוך הנשים שהיו בקורס בדרום הן כבר משולבות. הסתיים לפני בערך חודש קורס אחר שיש בו 12 נשים שעברו את הקורס של הדרכת טיולים. בקיץ יפתחו עוד שלושה קורסים של חינוך צוותים שזה אומר נשים שבאות ולומדות מה זה המקצוע הזה ואחרי זה יכולות לעבוד בזה בתוך הבתי ספר. יש לסביבה יתרון גדול וזה מאפשר עבודה בתוך היישוב. זה לא רק מחוץ ליישוב, אפשר בתוך היישוב ובבתי ספר, מסגרות בלתי פורמאליות בתוך היישוב. כמובן זה קיים היום לא בכל היישובים.

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

וכל הקורסים האלה הם בשיתוף פעולה עם ריאן, אז בעצם אפשר לעשות גם של המנחות.

חולוד אלאנדרה עזאם :

כן.

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

אוקיי, אז הנה רעיון, תתקרב לזה.

חולוד אלאנדרה עזאם :

אז הנה חלק מהתמונות של הקורס בדרום שהיה – הכשרת מדריכות חינוך סביבתי שעובדות בבתי ספר - - - בלתי פורמאלי, הכשרת מדריכות טיולים. ובדרום אנחנו הולכים לקלוט את המאה אחוז מהנשים שיהיו בקורסים כי יש צורך בשטח לתעסוקה כזו. בקורס האחרון שהיה של הדרכת טיולים אז 12 נשים, חלקן הגדול יקלטו בספטמבר הבא בהדרכת טיולים בצפון.

נכון לעכשיו בתחום החינוך השפתי שקיים לא בכל החברה הערבית בחלק מהמקומות אנחנו מעסיקים 50 מדריכות שהן נשים שעובדות כמעט במשרה מלאה ובחצאי משרה. זאת אומרת, זה המקום וזה הדרישה, אני חושבת שגם זה חלק מהדיון שצריך פה לתת עוד מסגרות ועוד תקציבים כדי לפתוח את היריעה יותר ויותר. זה התחיל בערך לפני חמש שנים ואנחנו נכון להיום - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

זה - - - כל התכניות האלה הן במימון של החברה או של בתי הספר, כלומר מערכת החינוך, מי מממן את הפעילות הזו?

חולוד אלאנדרה עזאם :

יש ויש. הפעילויות ממומנות בחלקן ממשרדי הממשלה, חלקן מהחברה, יש כמה, מה שכן כל פעם שאת פונה ויש לך משהו להציע אפשר לקבל על זה המון. איך מציעים ומי הצוות זה הכי חשוב. וזה המקום להגיד שיש פוטנציאל גדול להעסקת נשים בתחום הזה. בתור אחת שהתחילה לפני 15 שנה והיו רק 2-3 שעבדו בתחום הזה והיום יש לי צוות בערך של 40 נשים בעיקר. אז יש פוטנציאל גדול.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אני שואלת את השאלות האלה כי כל הנושא של תעסוקת נשים באופן כללי אבל במיוחד גם תעסוקת נשים ערביות כי הן אלה שבוא נגיד תת מועסקות או שמנסות להשתלב אני מנסה ללקט כל הזמן את הפוטנציאל ואת הרעיונות של עוד ועוד תחומים שנשים יכולות לפרוץ אליהם וקיים בהם פוטנציאל של תעסוקה. אז מה שאת אומרת בעצם שזה תחום שאפשר לפתח אותו ואפשר להיכנס אליו ולקבל באמת תעסוקה שהיא כמעט בטוחה לאחר מכן.

חולוד אלאנדרה עזאם:

פעם זה לא היה ככה, היום זה יותר, זה מקצוע שיותר ויותר נשים גם נכנסות אליו. הדרכת טיולים זה היה מקצוע של גברים בעיקר ובכלל בחברה הערבית זה כמעט ולא קיים. היום יותר ויותר נשים רואות בזה פוטנציאל, רואות בזה חוויה, מימוש עצמי, העצמה, עבודה חינוכית שהיא מאוד ערכית. אז זה גם משתלם מבחינה כלכלית גם מבחינה ערכית. אבל זה עדיין בחיתוליו, לא כל בית ספר מרשה לעצמו לקחת הדרכת טיולים אבל צריך - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

בגלל זה אני גם שאלתי. אני יודעת את הקושי בלגייס כספים לכל מיני פרויקטים בבתי הספר שהם מעבר לתכנית הפורמאלית. ואני יודעת שיש קושי במיוחד בבתי ספר הערביים. אז בגלל זה שאלתי מי מממן את הפעילויות האלה.

חולוד אלאנדרה עזאם:

אז זה גם המקום להגיד שזה חלק ממה שהוועדה רוצה לדון, מי עושה את זה בסוף, זו גם שאלה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כן. אבל אני שאלתי ואת ענית לי שתמיד יש כסף ובדרך כלל כשמגיעים לכסף לא אומרים משפט כזה.

חולוד אלאנדרה עזאם:

לא אמרתי שתמיד יש כסף, אמרתי שרוב הדברים - - -

מוסי רז (מרצ):

לא אומרים דבר כזה אף פעם.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אתם אמורים להגיד לנו שחסר תקציבים ותעבדו כדי שיהיה עוד.

חולוד אלאנדרה עזאם:

אז אני אומרת שיש בחיתוליו, אמרתי בהתחלה. יש עוד פוטנציאל גדול להעסקה אבל חלק מזה שבאנו לפה להגיד שיש פוטנציאל וזו עבודה טובה לנשים. אני בתור אמא זו עבודה טובה, יש בה פוטנציאל, יש בעבודה קרבה, יש בה הכל. צריך רק לפתוח מסגרות חדשות, ולכן באנו לפה להגיד שאנחנו צריכים דרכים לנסות לפתוח מסגרות חדשות להעסקת נשים.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

מצוין. תודה.

חולוד אלאנדרה עזאם:

יש עוד משהו שאני רוצה להגיד. אז זה בחינוך הסביבתי, אמרנו 50 מדריכות. אני אגיד לך, זה בקושי גם, לא בכל הכפרים הערביים ולא בכל מסגרת - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כל מה שאת הצגת עד עכשיו זה היה כללי של החברה או רק של החברה הערבית?

חולוד אלאנדרה עזאם:

החברה הערבית בחברה להגנת הטבע. בכלל בחברה יש יותר נשים מאשר גברים אבל בחברה הערבית - - - ואני אגיע למי שמנהל את העסק הזה - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

מה זה סיירות?

חולוד אלאנדרה עזאם:

סיירות זה חוגי ידיעת הארץ שילדים יוצאים ומכירים את הסביבה ואת הבית ואת השכונה ואת הגרעין הישן ואת הסביבה - - - עושים מה שהיינו עושים כשהיינו קטנים, עושים אותו יחד איתנו.

מוסי רז (מרצ):

אני פשוט הייתי בחוג סיירות שהייתי קטן.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

השאלה גם איך מכירים את הארץ. זאת שאלה אחרת ונשאל אותה - - -

קריאה:

בפרט ב-5 ביוני, היום.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

במיוחד היום, כן.

חולוד אלאנדרה עזאם:

אז בצוות הניהולי של החברה הערבית - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

למשל אתם מסבירים שהיה פה איזשהו כפר ערבי שנהרס, לא, אוקיי, תמשיכו.

חולוד אלאנדרה עזאם:

אז בצוות הניהולי של החברה הערבית נכון להיום יש לנו שתי מנהלות - - - שהן נשים ושני מנהלי מחוז שהם גברים. בתוך הצוות הריכוז של החברה הערבית יש תשע רכזות וששה רכזים. אז זו החלוקה, ככה מתנהלת ישיבת צוות ורוב האנשים שהם בניהול ובריכוז הן נשים. אני רוצה לסיים ב- - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

מי מנהל מעל לשתי מנהלות המחוז ושני מנהלי המחוז. בטח יש עליהם מנהל.

חולוד אלאנדרה עזאם:

מנהל שהוא פה יוסף - - - אבל מנכ"לית החברה להגנת הטבע - - -

מוסי רז (מרצ):

מנכ"לית. מה את רוצה יש פה שתי מנכ"ליות.

קריאה:

--- אבל יש מנהלת.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

בסדר אני שאלתי כדי לדעת ואני שמחה להכיר.

חולוד אלנדרה עזאם:

אז יש מנהל מעלינו ויש מנכ"לית שהיא אישה. ויש יוזמות של נשים שלומדות בתחום הסביבה שהזכרתי לפני ומנסות לעשות פעילויות מרצון רב וגם עם נשים אחרות. שאלה יוזמות שמאוד נחמד שאנחנו נקדם שיהיה להן מקום מבחינת תכניות ומסגרות חדשות לנשים שרוצות לתרום והן יכולות לקחת את זה גם בתור תעסוקה לעתיד. תודה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

תודה רבה. אני חושבת שעד כמה שהספקתי לספור אתן מגיעות למשהו בסביבות 100 נשים שמועסקות, בעצם 100 נשים ערביות שמועסקות בתכניות האלה ואני חושבת שזה פוטנציאל מצוין לתעסוקה שאפשר לפתח.

חבר הכנסת מוסי רז.

קריאה:

זה לא הכמות זה האיכות.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

את האיכות ראיתי רק את חולוד בינתיים ---

מוסי רז (מרצ):

בכל מקרה זה לא כמות זה מספר, זה לא קמח. אז ראשית אני רוצה להודות על הדיון הזה, להודות לכרמית ולחולוד על ההצגה ולברך את איריס. אז כן יש כאן, אם השאלה מה הקשר בין מגדר לסביבה ואם יש בכלל קשר, והוצג פה קשר מסוים במחקר שכרמית הראתה ובדברים של חולוד. אז יכול להיות שבאמת אפשר להגיד שיש הרבה מנכ"ליות של ארגוני סביבה וגם היו בעבר וכמובן אנחנו מברכים את זה וזה חשוב. אני, יש כאן איזה משהו שבעיני קצת מפוספס. קודם כל אנחנו מכירים איזה 100 ארגוני נשים ואני לא מכיר אחד שהוא עוסק בסביבה. אנחנו מכירים איזה 100 ארגוני סביבה ואנחנו לא מכירים אחד שעוסק במגדר. זאת אומרת, עוסק, הנה כרמית הרי בדיוק עסקה בזה אבל לא כ- - אנחנו יודעים שבתחומים אחרים יש ארגונים מסוימים שעוסקים אז זה לא קיים.

שתיים – הדבר שנראה לי הכי מאתגר כי עד עכשיו אמרנו דברים טובים. אני אוהב להגיד דברים רעים. הדבר שנראה לי הכי מאתגר בכלל בתחום הסביבתי, עוד לפני שהגעתי לעניין המגדרי, זה כשאנחנו מדברים על חברת השפע שלנו נאמר שפוגעת כל כך בסביבה מכל כך הרבה כיוונים, מה יקרה כשכל העולם יהיה ברמה שלה. אז אותו דבר אנחנו צריכים לשאול מה יקרה כשנשים תזכינה, ואני מקווה שזה יהיה מהר, לאותם משאבים שעומדים לרשות הגברים, איך אנחנו יוצרים מצב שההתקדמות הזו דווקא תהיה חיובית לסביבה תוך כדי פיתוח בר קיימא ולא תגרום נזק נוסף על אף שהיא צריכה לקרות גם אם היא תגרום נזק נוסף, אבל שהיא תגרום את התועלת הזו ולא את הנזק.

אחד הדברים שלדעתי היה משהו במה שהראיתי, כרמית, לגבי האיחוד האירופי אבל אני לא בטוח שנשאלה השאלה הנכונה ואם כן היא בטוח שונה לגמרי בארץ, זה עניין התחבורה.

כרמית לובנוב:

הראיתי את זה.

מוסי רז (מרצ):

הראית שהיה שם הפרש זעום שלא נשמע לי הגיוני.

כרמית לובנוב:

נכון. ועאידה העירה בצורה נכונה שהמצב שם שונה לחלוטין.

מוסי רז (מרצ):

גם הוא לא נשמע לי הגיוני לגבי אירופה. כי בכל זאת אני חושב שגם באירופה לא לכל משפחה יש שני כלי רכב, אפילו גם באירופה לרוב המשפחות אין שני כלי רכב.

כרמית לובנוב:

זה לא היה סקר שימושים, זה היה סקר עמדות הציבור עם המרכיב המגדרי בנושא העדפה של שימוש בתחבורה ציבורית 29% מהנשים - - -

מוסי רז (מרצ):

ו-27% מהגברים שזה אותו דבר, זה לא יותר.

כרמית לובנוב:

היה הבדל יחיד לטובת הגברים בנושא של העדפה של רכב - - -

מוסי רז (מרצ):

בסדר, אבל מה שאני רוצה להגיד שעמדות זה סבבה, יש הרבה אנשים שהעמדה שלהם זה שהתחבורה הציבורית היא אחלה והם נוסעים ברכב פרטי ויש כאלה שהיא חרא אבל הם נוסעים בתחבורה ציבורית כי אין להם ברירה או הולכים ברגל או משתמשים בתחבורה בת קיימא אחרת.

בישראל, אם אני חושב בלי שעשיתי מחקר על פער מגדרי הכי גדול בנושא הסביבה זה נושא התחבורה.

כרמית לובנוב:

בהחלט. שיש על זה מחקרים בישראל.

מוסי רז (מרצ):

שיש על זה מחקרים, ואחד מהם גם את עשית אני חושב, לא? אני חושב שאם אנחנו רוצים לפעול לקידום שני הדברים האלה יחד, גם של שוויון מגדרי וגם של שיחה בת קיימא בכלל תחבורה זה אתגר קריטי כי ככל שנתקדם לשוויון מגדרי בתחום הזה אנחנו חייבים להפוך את התחבורה כמה שפחות מזיקה, כמה שיותר מקיימת, כמה שיותר תורמת אפילו הייתי אומר.

יכול להיות שיקרו דברים בתחום הזה אבל יש לנו גם אתגרים טכנולוגיים שאנחנו יודעים – רכב אוטונומי הוא אתגר טכנולוגי גדול שעלול לפגוע גם בסביבה, אפילו עלול לפגוע פגיעה קשה כי הוא יכול להעביר לשימוש ברכב פרטי. אז אני חושב שהדברים האלה אנחנו צריכים לשים אותם על סדר היום שלנו ולחשוב איך להתמודד איתם. אין לי הרבה פתרונות להציע אלא רק להצביע על בעיה שנראית לי משמעותית מאוד בתחום הזה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

תודה רבה. אני חושבת שנגעת באמת בנושא שעדיין גם כשמדברים בנושאי סביבה במדינת ישראל לא מתייחסים כל כך לעניין של התחבורה ואני חושבת שאנחנו עדיין מהמדינות שהנושא של תחבורה ותיחבורה ציבורית ושימוש במכוניות פרטיות, אם אני לא טועה, המדינה נמצאת בסולם מאוד גבוה של שימוש פר נפש ברכב פרטי.

מוסי רז (מרצ):

כן וגם הבדל מאוד ניכר בין גברים לנשים בנושא הזה. יש לך נתונים כרמית?

כרמית לובנוב:

כן. הנתונים שלנו שעל פני 200 יישובים בישראל שהשלמנו מחקר נגישות לתחבורה ציבורית היא בדיוק הפוכה ביחס לצרכים. ביישובים סוציו אקונומיים גבוהים של אשכולות גבוהים יש בממוצע על פני 200 יישובים, כי כשזה לא בממוצע הפערים הרבה יותר גדולים, 25 קווי אוטובוסים ל-1000 תושבים בעוד ביישובים באשכולות נמוכים יש 8. הפערים בין יישובים ערבים ליהודים הם עוד הרבה יותר גבוהים. זה אחד מהרציונאלים לפתח מקורות תעסוקה לנשים גם בגלל העדר תחבורה ציבורית ביישובים, בעיקר ביישובי ערבים וכל ההשלכה לזה להתניידות וניידות חברתית וכלכלית.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

טוב, אני כמעט מרגישה שלא רוצה להגיב על הנתון הזה.

גברת ציפי דיק. פעילה סביבתית, בבקשה גברתי.

ציפי דיק:

שלום, אני גם משקיפה בוועדה הזאת מטעם ראשון לציון, לכבוד הוא לי. אני רוצה להתייחס קודם כל לתכנית של מר פרץ, ואני מצירה על ביטולה כי כמו שאנחנו יודעים כל דבר מתחיל בחינוך וכמה שיותר צעיר ככה נטמע יותר. אני רוצה גם להתייחס, הבחורה הראשונה שהציגה את המצגת, כרמית, לגבי הכשרות. אני גם קודם קצת ציינתי ולא שמעו אותי, אני מאוד ממליצה להכשיר יועצות, יועצות סביבתיות ולשבץ אותן בכל מחלקה ברשות מקומית. לנו יש יועצת סביבתית שהיא גם מחזיקה את התיק לאיכות הסביבה באגף אבל לה יש משרד אישי ליעוץ סביבה. היא מייצגת לחברות, זה מקצוע מאוד מאוד נדרש, מאוד נחוץ ומאוד עוזר.

אצלנו בראשון לציון האגף לאיכות הסביבה כל שנה מכשיר פעילי סביבה בנושא קיימות, בריאות וסביבה. במסגרת הקורס הזה יש פרויקטים שהחבריה יוזמים. אני בוגרת קורס מספר שתיים ויזמתי ועדיין מובילה. יש לנו בראשון לציון מאגר מים יזום של העירייה עצמה, זה מאגר מי נגר שאוגס את כל מי הגשמים ממערב ראשון, חולון, בת ים וזה נמצא באגס ראשון ויש את אגס הנקיק. אגס הנקיק תומך באגס ראשון כדי שהמים לא יציפו אותו.

הרעיון שעלה זה שהיות ויש מים ויש סביבה ויש צמחייה ויש חיים ליצור איזושהי דרך להנגיש את זה לציבור. ואז העליתי את הרעיון של להכשיר מדריכי שטח ופה אני מתחברת לחברה להגנת הטבע כי אנחנו סיימנו קורס אחד וכעת מתנהל קורס שני בהדרכת החברה להגנת הטבע. אבל מה, כל הקורסים האלה וכל ההכשרות האלה הן בהתנדבות, הכל בהתנדבות. אפשר לעשות את זה מקצועית, אפשר לעשות את זה בשכר כי אם אני פעילה גם במעמד האישה אז מחנכים אותנו שזה נורא נחמד להתנדב וזה טוב אבל צריך להיות מינון לכל דבר וכן לדרוש שכר על העשייה שלנו. אז בהחלט אפשר את הקורס הזה למשל, שאני כבר המלצתי, לעשות אותו בשכר.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

לא את הקורס, את העבודה.

ציפי דיק:

את העבודה בוודאי. הקורס ממומן על ידי העירייה, אם שאלת מי מממן, מי עומד מאחורי, זה העירייה מממנת אותו. בגרו כבר 26 מדריכים, כרגע יש קורס נוסף של 26 מדריכים. אנחנו חושפים את

המקום לחברה בכלל ורוצים להתמקד בחינוך תלמידים. התלמידים יגיעו, יקבלו הכשרה, והם יכולים גם לעשות את הפרויקטים שלהם במקום.

אז זה בגדול מה שקורה בראשון ופה אני מחברת גם את המגדר לסביבה – אני אומרת שהצרכנים הכי גדולים זה הנשים, צרכני הסביבה. הן משתמשות ב- - - הן הכי משתמשות במדרכות, הן הכי משתמשות בגנים הציבוריים, הן בשטח. אני לא מעליבה שום גבר פה אבל הוא הולך לעבודה וחוזר הביתה. הנשים צריכות להשתמש בכל הסביבה מסביבן, ולכן הן חשופות יותר וכן זה הקשר החזק ביותר בין נשים לסביבה ואני חושבת שצריך למצוא את הגשר כדי לקדם את זה. ברגע שנכשיר נשים ונפתח אצלן את המודעות והאכפתיות לסביבה אז יטב לנו. תודה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

תודה. גברת איריס האן, מנכ"לית החברה להגנת הטבע, כן גברתי בבקשה.

איריס האן:

תודה. אני מצטערת שהגעתי באיחור, יש לנו היום הרבה דיונים אז הייתי בדיון קודם.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כן, ככה זה בימים המיוחדים.

איריס האן:

אני יודעת שזה ביום יום, אני לא כל יום כאן, אבל היום הזה מבחינתנו באמת יום עמוס. כמה מילים על החברה להגנת הטבע בהקשר שעליו דובר – ראשית בחברה להגנת הטבע מחצית מההנהלה הן נשים. אני אמנם האישה הראשונה בתפקיד מנכ"לית אבל מוטב מאוחר מאשר לעולם לא. מתוך מאות עובדים בחברה להגנת הטבע בערך כפול הן נשים. זאת אומרת, יש כפול נשים מגברים. אז באמת חבר הכנסת מוסי רז הלך - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כלומר שני שלישי.

איריס האן:

כן. פי שניים. אז כנראה שבאמת יש - - - זה ארגון שאני צמחתי בו, אני התחלתי בחברה להגנת הטבע לפני הרבה שנים ואני יודעת שזה לא מקרי שהגעתי למקום שאלי הגעתי, זה תוצאה של יחס מאוד מאפשר ותומך שאפשר לי כאישה לצמוח בתוך הארגון וזה לא דבר פשוט לעשות את כל הדברים יחד בשנים שבהן יולדים ומגדלים ילדים וכו'. ובאמת הארגון אפשר לי לעשות את זה ולהגיע עד למקום שבו אני נמצאת עכשיו.

בתחום שהציגה חולוד של הפעילות בחברה הערבית זה אחד התחומים שגדלו בצורה הכי משמעותית בשנים האחרונות ופעילות מקצועית יפהפיה, כל ביקור, ואנחנו מבקרים הרבה כהנהלה בחברה הערבית בפעילות שנעשית, כל ביקור, כל נגיעה, כל רושם שאנחנו מקבלים זו באמת פעילות שנעשית ברמה הגבוהה ביותר. ואולי זה באמת לא מקרי שמי שמוביל את הפעילות הזאת בחברה הערבית הן נשים נפלאות.

את שמעת כאן עכשיו רק את חולוד אבל יש באמת בכל רחבי הארץ בעיקר נשים שעושות עבודה מדהימה נכנסו לנושא הזה חלק עם רקע סביבתי, חלק בלי רקע סביבתי ונכנסו באמת, תפסו את הנושא צייק ציק ופשוט הרימו מערכת חינוכית של חינוך סביבתי שאין כמוה. מגוונת, יפה, ערכית, מקצועית ובאמת מדהימה.

לשאלה שלך מה אפשר, אם היו יותר משאבים מה היינו עושים עוד אז אני מרגישה שבאמת בתחום של החינוך, שזה התחום שהוצג כאן, זה תחום שאנחנו מקבלים בו סיוע מהמדינה ואפילו מבקשים מאיתנו לעשות עוד וקשה לנו לפעמים לגייס אפילו את בתי הספר. אנחנו רוצים לתת יותר מאשר אנחנו מצליחים אפילו להיכנס. אבל הייתי רוצה לראות נשים ערביות נוספות בתחומים נוספים שהחברה להגנת

הטבע עוסקת בהם למשל בתחום של התכנון, תכנון סביבתי, בתחומים אחרים של שיווק, של פרסום, תחומי מקצוע אחרים. אגב, גם בתחומים של אקולוגיה - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

מה זאת אומרת שיווק ופרסום, שיווק מה? שיווק התכניות שלכם? מה בדיוק?

איריס האן:

נקרא לזה אחרת, פעילות של פיתוח מודעות ציבורית לנושאים של סביבה. אנחנו נכנסים דרך בתי הספר אבל יש דרכים אחרות שבהן אנחנו מנסים לחנך, להגדיל את המודעות ואת האהבת הטבע. דרך מבוגרים, דרך כלי תקשורת כאלה ואחרים, דרך מדיה. אנחנו עושים את זה בחברה היהודית, אנחנו יודעים לעשות את זה. בחברה הערבית זה דורש התאמות אחרות וגם בתחומים האלה היינו רוצים לראות יותר נשים.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אני לא זכור לי למשל שנתקלתי באיזשהו קמפיין שלכם בערבית.

איריס האן:

נכון. זה משהו שהיינו רוצים להיכנס אליו.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

מה מונע מכם?

איריס האן:

בין היתר משאבים.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

קמפיינים בעברית יש. למה אין קמפיינים בערבית? לא צריך נשים ערביות כדי לעשות קמפיין.

איריס האן:

נכון. אבל בין היתר משאבים, גם הקמפיינים שאנחנו עושים בעברית הם יחסית מוגבלים, יחסית לאחרים שעושים קמפיינים. אם שאלת אם הייתה לנו תמיכה נוספת מה היינו עושים אז את זה היינו עושים. הייתי - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

לא, השאלה שלי היא, אם כבר שנים עושים קמפיינים בעברית לא חייבים, אפשר להתחלק במשאב הקיים. ואני יודעת שקמפיין בשפה הערבית ושימוש בכלי תקשורת ערבים לא עולה חצי ממה שעולה בשפה העברית. אז למה לא חשבתם מהתחלה לחלק את המשאבים הקיימים כך שיכללו קמפיינים לאוכלוסייה הערבית שזה גם ייתן לכם או ייתן לציבור לדעת ולנשים את האופציות הקיימות. אני חושבת שכדאי מאוד לשקול את זה.

איריס האן:

אנחנו שוקלים את זה, זה נמצא על סדר היום שלנו. אני חושבת שבהקשר של הדיון כאן, קודם כל הפעילות שלנו בחברה הערבית היא גדלה מאוד בשנים האחרונות. גם בתחום החינוך זה תחום שנכנסנו אליו יותר בשנים האחרונות בין היתר בסיוע של המדינה. חלק מהאוכלוסייה הערבית, חלק מהפעילות היא פעילות שהיא ממומנת. וגם בחברה היהודית ההיקפים הם מוגבלים והיכולת שלנו לבצע פעילות היא בתמיכה שאנחנו מקבלים למשל ממשרד החינוך. אז זה אפשר לנו באמת להגיע למקומות שאם השוק החופשי הוא היחיד שהיה מאפשר לנו לפעול לא היינו מגיעים לשם. התמיכה של המדינה היא שמאפשרת לנו אותו דבר גם בתחומים נוספים.

כשאנחנו נכנסים ואנחנו מרחיבים את הפעילות – בישיבה האחרונה, בביקור הנהלה האחרון בחברה הערבית באמת דיברנו על זה שהיינו רוצים להיכנס גם לנושא של קמפיינים. אנחנו מבינים שאי אפשר לקחת את מה שאנחנו עושים בעברית, לתרגם את זה לערבית, זה אחרת, צריך להכיר את הציבור הזה, להכיר את ההעדפות שלו לעשות את זה אחרת, זה משהו שאנחנו התחלנו לעסוק בו.

בהקשר של הדיון כאן אני חושבת, מהניסיון שלנו, עם ההצלחה דווקא של העבודה של נשים בתחום של החינוך הייתי מאחדת כוחות ומנסה לראות איך אנחנו מנצלים פה את ההצלחה בתחום הזה ומנסים לשלב נשים ערביות נוספות בתחומים נוספים שהחברה עוסקת בהם. למשל אני בהשכלה שלי מתכנתת, כשלמדתי תכנון ערים בטכניון חלק ממי שלימדו אותי היו מתכנות ערביות. אין לנו כרגע מתכנן שעוסק בחברה הערבית, זה משהו שגם אותו אנחנו מנסים לגייס, שוב ביכולות המוגבלות שלנו מבחינת משאבים. אם גם לזה היינו מקבלים תמיכה, כי כרגע זה רק דרך משרד החינוך אז זה משהו שהוא היה מאפשר לנו באמת להיכנס גם לזה, זה פשוט --- משאבים ---

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אני רוצה להגיד פה משהו. גם כאשר מתכננים קמפיין, נכון שצריך להכיר את האוכלוסייה אבל בשביל זה יש משרדי ייעוץ ובשביל זה אפשר להקצות, לקבל את הידע הזה, לקנות את הידע הזה. ויש לכם נשים שעובדות כבר ומכירות, וגברים גם כן. כלומר, מה שאני מנסה להגיד שאני שומעת כל הזמן שאם נקבל כסף אז אנחנו נוכל לעשות את זה. אבל בדברים האחרים אתם עושים.

כלומר זה החלטה מהתחלה. אנחנו מהשנה הבאה אפילו בכסף הקיים אנחנו מחלקים את זה אחרת. אני חושבת שזו החלטה שלכם לבוא ולהגיד שלא נתנה את הפעילות שלנו בקבלת כסף נוסף, זה טוב, אפשר תמיד לתבוע עוד ועוד כי התחום הזה רק מתפתח, אבל אפשר לקבל החלטה שהתקציב מעכשיו אנחנו רוצים להקצות ממנו 10%, 15%, חס וחלילה 20% כמו האחוז של האוכלוסייה, ואנחנו הולכים בצורה כזו שוויונית מההתחלה.

איריס האן:

ההחלטה העקרונית התקבלה, היא התקבלה, וזוהחלטה שאנחנו הולכים עליה ומתקדמים איתה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

איזו החלטה התקבלה?

איריס האן:

להיכנס לנושאים של קמפיינים, של מודעות וכו' שמותאמים לחברה הערבית. היכולת שלנו להתקדם איתה, כמו בדברים אחרים, היא מוגבלת במשאבים. זה לא ---

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

לא, לא, לא, סליחה, סליחה, את חוזרת על אותם דברים. אני --- משהו אחר --- אני אמרתי משהו אחר. יש תקציב של החברה להגנת הטבע?

איריס האן:

כן.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

יש. אני מדברת על מה שקיים. זאת החלטה ברמה המדינית הכללית ---

איריס האן:

ההחלטה הזאת התקבלה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

שנייה, לא, את לא אמרת לי שהתקבלה. סליחה, את אומרת יש לנו החלטה וככל שנקבל אנחנו נבצע. אני אומרת משהו אחר ותני לי להשלים את המשפט כי אני יכולה לשלול ממך זכות דיבור. סתם אני עושה שרירים עכשיו אבל - - - אני רוצה להשלים, אני אומרת לא להתנות בתוספות תקציביות. מה שאני מנסה לשמוע פה – ההחלטה שלנו היא נקבל או לא נקבל, החברה הערבית תקבל את הנתח שלה מהתקציב. היא לא קיבלה עד עכשיו, יש לנו החלטה. אנחנו נקבל החלטה כזו שאנחנו משריינים מהתקציב השנתי שלנו אם יגדל או יקטן, חס וחלילה, אנחנו נשריין את התקציב הזה כי אנחנו קיבלנו החלטה ברמה הכללית שאנחנו הולכים על זה. זה כל מה שאני אומרת.

כלומר, לא לחזור ולהגיד לי אם נקבל ואם, לא, ואנחנו החלטנו שאנחנו רוצים להיכנס אבל - - - אם אתם באמת רוצים לפתח את התחום הזה באוכלוסייה הערבית ואת תחום הסביבה כי אני יודעת שיש תחומים אחרים שאני לא הייתי רוצה שתפתחו אבל בסדר, אני מתכוונת לתחום הסביבה ולמודעות לסביבה וכו', זה צריך החלטה, פשוט מאוד, מההתחלה ולבוא ולחלק את התקציב מהתחלה בצורה כזו.

איריס האן:

קודם כל ההחלטה באמת התקבלה, אני רוצה לשתף רק בקושי שאנחנו נתקלים, לא קושי תקציבי. אנחנו נכנסים פה לתחום שלא טופל הרבה מאוד שנים, ספציפית בחברה הערבית, ואנחנו נתקלים בקושי לפעמים אפילו בתרגום של מונחים מקצועיים. באנשים אקולוגיים למשל או אנשים שבאים במחסומים שאנחנו - - - זה לא לקחת ולעשות את אותו דבר. ומשהו שאנחנו מנסים להדביק פערים של שנים שלא נעשו, ולכן לזה כן - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

לא, לא, סליחה, זה - - - לא נעשו דרככם אבל יש ארגוני שטח ויש ארגונים שיש להם את הידע - - -

קריאה:

סביבתיים?

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כן, סביבתיים, ערבים. יש אנשי מקצוע, יש מתכנני ערים, יש, הכל קיים. זה שאתם נכנסים לתחום חדש זה שלכם אבל זה לא אומר שלא קיים.

כרמית לובנוב:

אני רוצה לשתף במידע של עבודת מאסטר של בחורה ערביה בכפר קאסם על נכוונת הציבור הערבי לקחת חלק בפעילות סביבה. היא בחנה הרבה מאוד דברים, בגדול היא בחנה ידע והיא בחנה מוכנות. הידע נמוך יותר מהמוכנות והמוכנות הייתה גבוהה. וכשהיא בדקה לפי פרמטרים במה מוכנים להשתתף, האם בצרכנות, האם בפעילות קהילתית וכו', להצטרף לפעילות של ארגון ירוק סביבתי מוכר היה הכי נמוך. וזה מסביר חלק מהעניין.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אני חושבת שקודם כל לפעמים גם כשבדקים עם הציבור צריך להיזהר באיך בודקים. לבוא ולהגיד למישהו מהחברה הערבית להיות שותף בתוך ארגון ירוק סביבתי זה מכניס את כל הסטריאוטיפים על מה זה ארגון ירוק ומה זה - - - כלומר, השאלה צריכה להיות יותר קשורה למושגים שהאוכלוסייה מכירה. ארגון ירוק זה לא בהכרח כשנשמע על ידי החברה היהודית שמכירה מה זה ארגונים ירוקים ואיך זה פועל זה נופל לא באותה מידה על אוזן של אוכלוסייה ערבית שלא כולה יודעת מה זה ארגון ירוק. סליחה. אבל אם שואלים יותר מפורט על פעילות ששומרת את הסביבה, שומרת את הטבע, מייעלת את הצרכנות, עוזרת לצרכנות שהיא יותר תורמת אני חושבת שזה היה אחרת.

אבל בכל מקרה, החזקנו עד עכשיו את המשרדים ולא נתנו להם להתבטא. אני הייתי רוצה לשאול באמת על המשאבים שהמדינה מקצה גם בנושא של מקצועות סביבתיים למשל, תכניות חינוכיות בנושא סביבה וגם מה מתוכנן הלאה ואיפה מתמקם המגדר או הנשים בנושאים האלה.

שירלי ברנע:

אני הממונה על שוויון מגדרי במשרד להגנת הסביבה ואני גם מנהלת אגף תקציבים במשרד להגנת הסביבה. אני יכולה להגיד שהמשרד להגנת הסביבה כבר משקיע קרוב ל-10 שנים בנושא תכניות חינוכיות בכלל ובמגזר הערבי בפרט. אני יכולה להגיד שאנחנו מעבירים מדיי שנה קרוב לתשע שנים, עשר שנים כפי שאמרתי, 10 מיליון שקל, דרך משרד החינוך לתכניות כאלה. 30% מהתקציב הזה הולך למגזר, כאשר כ-250 גננות בשנה וכ-750 - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

בואי נשמיט את המילה מגזר על האוכלוסייה.

שירלי ברנע:

מתנצלת.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

זה בסדר, חברה או אוכלוסייה.

שירלי ברנע:

כ-250 גננות עוברות הכשרות מדיי שנה במסגרת התקציב הזה וכ-750 מורות. זאת אומרת, כמעט 1000 אנשי חינוך עוברים הכשרות והשתלמויות בנושא חינוך סביבתי מהתקציב שאנחנו משקיעים בתחום הזה. בנוסף יש לנו תכנית ספציפית בדרום ביחד עם החברה להגנת הטבע בחברה הבדואית כאשר שם אנחנו מפעילים ביחד בנות שירות לאומי, בנות שירות לאומי ביישובים שעוסקות בתחום של חינוך סביבתי וחינוך בקהילה. בכוונתנו להמשיך, כמובן, בנושא הזה ולהמשיך להשקיע את הסכומים האלה כל שנה. ואני חושבת שזה זוכה, כמו ששמענו פה - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אפשר לדעת כמה בנות שירות יש לכם?

שירלי ברנע:

שאלה טובה. במשרד או דרך התכנית הזו?

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

לא, דרך התכנית הזו.

שירלי ברנע:

דרך התכנית הזו, סליחה, אני לא בקיאה בפרטים, אבל אני בטוחה שהחברה להגנת הטבע יכולה להגיד את זה.

יוסף עסאקלה:

החברה להגנת הטבע היא גוף שמכשיר, הוא לא גוף שמגייס ו- - אתם יש לכם את הספק שמגייס, אני לא יודע, אנחנו גוף שנותן הכשרות.

שירלי ברנע:

אני מיד אברר. מעבר לזה, כמו ששמעת מחבר הכנסת עמיר פרץ יש לנו את תכנית סביבה שווה שאנחנו משקיעים באמצעותה 300 מיליון שקל בחברה, לא בתחומי חינוך סביבתי, באמת הנושא הזה בוטל כשנכנס השר אבי גבאי לתפקידו, אבל בהחלט בתחומים תשתיתיים, בתחום הפסולת, המחזור, הפינוי, כל מה שקשור לתשתיות פסולת ומחזור.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

300 מיליון?

שירלי ברנע:

מעל 300 מיליון שקל, כן.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

וזה עובר דרך הרשויות המקומיות אני מבינה.

שירלי ברנע:

נכון.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אוקיי. אבל ביטלתם את החלק החינוכי הבנתי.

שירלי ברנע:

נכון. כשכנס לתפקידו השר אבי גבאי בוטל החלק החינוכי והועבר לתשתיות פסולת. כלומר, 300 מיליון שקל נשארו אבל אך ורק לתשתיות פסולת ומחזור.

כרמית לובנוב:

עד איזה שנה?

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

עד עכשיו.

שירלי ברנע:

בירושלים יש תכנית חדשה בעקבות החלטת ממשלה בנושא כאשר משרד האוצר יעביר לנו 10 מיליון שקל לתכניות חינוכיות.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

לתכניות חינוך - - -

שירלי ברנע:

לתכנית חינוכית באזור ירושלים.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כמה?

שירלי ברנע:

10 מיליון שקל.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

ורק באזור ירושלים?

שירלי ברנע:

כן, זה במסגרת החלטת ממשלה שמוקדה בירושלים, כן.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אז צריך לחנך - - -

קריאה:

למה הפריבילגיה?

שירלי ברנע:

אני חושבת שצריך לשאול את מי שקיבל את החלטת הממשלה הזאת. אני - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

זאת הייתה החלטה בעניין ירושלים וכל משרד קיבל את הנתח שלו מתוך התכנית. בשביל זה צריך לעבור לירושלים, את רואה.

ציפי דיק:

טוב לי בראשון.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אני חושבת שכל העניין של ביטול תכניות חינוך בנושא הסביבתי דווקא במשרד לאיכות הסביבה זה קצת נראה לי לא ענייני במיוחד כי אנחנו מדברים על לחנך דורות הבאים של איכות הסביבה. ליצור את הפער הזה שוב של דורות שגדלים בלי החינוך הזה זה שוב לתקוע את עצמנו עם אותה בעיה לשנים הבאות. מצד שני את אומרת שאתם עושים תכניות לחינוך אנשי חינוך, אבל אנשי החינוך האלה אמורים ואמורות, עד כמה שידוע לי, ואוי ואבוי אם מישהו עכשיו יגיד לי ממשרד החינוך שהם יעשו את זה בתכנית של כישורי חיים, בדרך כלל משרד החינוך כל פעם שאני שואלת מתי יש למורים את הזמן להעביר את התכניות האלה אומרים לי, יש תכנית כישורי חיים. כישורי חיים זה 32 שעות למידה בתוך כל השנה, ומכניסים אליהם איזה 13-13 תכניות.

כלומר, מכשירים את המורים האלה אבל מתי המורים האלה יש להם את הזמן להעביר הלאה את הידע הזה אם הם עסוקים במקצועות שהם מלמדים. השאלה אם לא כדאי שהמשרד לאיכות הסביבה יסתכל עמוק עמוק בנושא של חינוך וחינוך של הדורות הבאים, אם מדברים על סביבה בת קיימא, על סביבה ש - - - אז איך מסתכלים על העתיד ורואים שדורות גדלים בלי הידע הזה. השאלה השנייה היא עד כמה המשרד משקיע בעניין של העלאת מודעות ציבורית באופן כללי. כלומר, האם יש לכם תקציב להעלאת המודעות של הציבור, חוץ מאשר להשקיע בתשתיות. יש בתקציב שלכם?

שירלי ברנע:

אני קודם רוצה לענות לשאלתך מקודם, קיבלתי את המידע, 45 בנות שירות לאומי במסגרת הפרויקט בדרום.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

וזה בנות מהדרום?

שירלי ברנע:

כן. לגבי השאלה הראשונה, את יכולה לחזור עליה?

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

על הנושא של השקעה בחינוך והפסקת התכנית החינוכית ואיך זה ישליך על הדורות הבאים.

שירלי ברנע:

אז כמו שאמרתי, אנחנו משקיעים מזה למעלה מתשע שנים בנושא תכניות חינוכיות כאשר אנחנו משקיעים במורים, במורות ובגננות ובגננים, בעיקר זה גננות ומורות, כסוכני השינוי. זאת התפיסה שלנו וככה אנחנו עובדים. אנחנו מכשירים את המורים ואת המורות ואת אנשי החינוך כדי להעביר הלאה את הידע.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

מתי יעבירו, איך יעבירו?

שירלי ברנע:

זה בשיתוף עם משרד החינוך, בהחלט, אנחנו לא עושים את זה באופן ישיר, אנחנו כמובן מודעים לתכניות הלימוד ולנושאים שמועברים לבית ספר ולזמן המוגבל שיש בעצם בבית הספר - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אתם מכשירים את המורים והמורות בתקווה שהם יעבירו הלאה את זה. האם ידוע לכם מעבודה מול משרד החינוך, כי הרי אתם נותנים הכשרה לעובדי משרד החינוך, המורים הם עובדי משרד החינוך. האם יש לכם ידע איך ההכשרות האלה מועברות הלאה, כלומר איך מחלחלות, האם אתם יודעים מה התכניות הקיימות במשרד החינוך שהם צריכים להכשיר להם את המורים האלה.

שירלי ברנע:

למיטב ידיעתי, ואני אביא עוד מידע אם יש צורך, אני אשלח את כל המידע שיש בידינו, אנחנו עובדים בשיתוף עם משרד החינוך. התקציב מועבר דרך משרד החינוך והתכניות נבנות - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

איזה תקציב ה- - -

שירלי ברנע:

התקציב, אותם 10 מיליון שקל שדיברתי עליהם שמועברים - - - כל שנה הם מועברים דרך משרד החינוך. אנחנו מעבירים את התקציב למשרד החינוך ומשרד החינוך מעביר לתכניות האלה שדיברתי עליהם. זאת אומרת, התכנית היא בשיתוף פעולה. התכנים ומתי נכנסים - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כן, אבל אתם מקבלים דיווחים על הכספים שאתם מעבירים.

שירלי ברנע:

בוודאי. אז אני אומרת, אין לי כרגע את המידע הזה, אני אתן את כל המידע שצריך, אין שום בעיה, אני אקבל אותו ואני אעביר לך אותו בכתב מבחינת התכנים ומתי וכו'.

לגבי תקציבי הסברה אנחנו מוגבלים בנושא הסברה. כפי שאת יודעת יש החלטת ממשלה שמקצה לכל משרד ממשלה תקציב הסברה מסוים ואנחנו עובדים לפי תכנית העבודה ולפי סדרי העדיפויות שהנהלת המשרד מתווה לגבי הנושא של ההסדרה גם כן.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אוקיי, זה באמת מדיניות, זה לא נתן לי שום מידע כמה עשיתם, מה עשיתם, כמה מוקדש לזה. כלומר, זה ידע כללי שהממשלה מקצה תקציבים ומגבילה מבחינת, אבל לא ידעתי מה זה מגבילה. מגבילה זה יכול להיות 100 מיליון שקל וזה יכול להיות 10 מיליון שקל.

שירלי ברנע:

התקציב שמוקצה למשרד להגנת הסביבה בנושא הזה הוא 8 מיליון שקל בשנה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

זה הסברה על הפעילות של המשרד?

שירלי ברנע:

תקציבי הסברה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כן, אבל אין לכם למשל תכנית מובנית בתוך המשרד.

שירלי ברנע:

בוודאי שיש, בוודאי שיש תכנית. תכנית שנבנית על ידי אגף ההסברה שלנו בהתאם לסדרי עדיפויות והיעדים שהמשרד עובד על פיהם.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אוקיי. אז אני ארצה לדעת אחר כך על התקציבים שמועברים למשרד החינוך. איך אתם יודעים, מה אתם יודעים על השימוש בהם ואיך הם מנוצלים ומה התכניות שמתמשים בהם. ואני ארצה לדעת על תכניות ההסברה של המשרד וגם פילוח של מה בדיוק, איך מפלחים את זה מבחינת האוכלוסיות השונות. כלומר, האם יש הסברה בשפה הערבית או אין הסברה בשפה הערבית, מה מתוכנן וכו'. תודה.

משרד העבודה והרווחה, גברת חן קהתי. בבקשה גברתי. אני ארצה לשמוע ממך את כל העניין של הדרכות, הכשרות שקשורות לענייני סביבה ומקצועות סביבתיים.

חן קהתי:

היום אין לנו כל כך הכשרות בתחום הזה של הסביבה, לא לנשים בכל אופן. יש לנו הכשרה בנושא בנאות ירוקה, שרברבות סביבתית אבל זה פחות רלוונטי לנשים. אנחנו כן מפתחים - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

איזה קורסים?

חן קהתי:

בנאות ירוקה ושרברבות סביבתית.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

למה פחות?

חן קהתי:

אם נשים מעוניינות להשתלב הן כמובן מוזמנות אבל בכל ההכשרות בתחומים האלה שנפתחו עד היום לא השתלבו נשים במקצועות האלה.

ציפי דיק :

זה הובא לידיעתך?

חן קהתי :

אנחנו מפרסמים את זה כמו שאנחנו מפרסמים כל הכשרה שלנו, לשני המינים. כן אנחנו מעודדים הכשרות לנשים. יש לנו הכשרות שהן ספציפיות מיועדות לנשים, לא בתחומים האלה של הסביבה ואנחנו כן נשמח, עלו פה הצעות מעניינות, אנחנו נשמח לפתח הכשרות בתחום הזה ולתקצב הכשרות מקצועיות בתחום הזה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

כלומר בינתיים אפשר להגיד שהייתם מאוד מוגבלים מבחינת ההכשרות למקצועות סביבתיים ועוד יותר המיועדות לנשים.

חן קהתי :

כן, בתחום הזה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

ואתם פתוחים להצעות.

חן קהתי :

אנחנו נשמח לפתח הכשרות כאלה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

מרכזי ריאן עובדים איתכם והם באחריות שלכם?

חן קהתי :

נכון.

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

וגם למרכזי ריאן אין את ההכשרות האלה.

חן קהתי :

לא.

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

רק מה שאתם עושים בנגב ככה הבנתי.

קריאה :

היו"ר עאידה תומא סלימאן :

לא, גם בצפון. אז כלומר, איזה מרכזים יש לכם בצפון?

קריאה:

עם - - - עם

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

לא אל תגידי לי שמות של מנהלים. מקומות, אני לא עד כדי כך.

חיליק אברגיל:

בצפון, בדרום, במרכז.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כלומר נצרת, ירכא, מה בדיוק, איפה קיימים, בתמרה קיים.

חיליק אברגיל:

סכנין, תמרה, ירכא, רהט - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אוקיי. אז כלומר הנה, את לא ידעת על זה. בעצם יש לכם את שיתוף הפעולה. אני חושבת שאפשר לפתח את התחום הזה ואולי במקום או לשקול מבחינת משרד הסביבה אולי כדאי לשקול כאשר מכשירים אנשים ויש תקציב להכשרות שמועברות למשרד החינוך גם אולי כדאי לחשוב על הכשרות של אנשים מחוץ למערכת החינוכית שיכולים גם לעבוד בנושאים האלה. תודה.

אני ארצה אחר כך לקבל את המידע מרוכז שאתם תהיו מיודעים לבדוק מה מרכזי ריאן עשו בתחום הזה, כמה הכשרות, מה המשרד הקצה לנושא ואיך החלוקה המגדרית בנושאים שקשורים למקצועות סביבתיים. אנחנו נפנה אליכם כמובן את הבקשות האלה בכתב אבל הנה את יודעת שזה - - -

לי רומי, ארגון מגמה ירוקה, כן גברתי.

לי רומי:

אני אדבר ממש בקצרה כי לא ממש באתי עם נתונים. אתם מדברים על להקצות תקציבים לקדם נושאים אקולוגיים, תחבורה ציבורית, חינוך, רצון פוליטי לקדם נושאים ולחוקק חוקים אבל בינתיים אני מסתכלת סביב השולחן ומה שאני רואה זה כוסות חד פעמיות. שזה קצת סותר. אתם מדברים על בגדול ובינתיים - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

לצערי הרב לא אני מחליטה איזה סוג של כוסות מגישים.

לי רומי:

לא, ברור, אבל אפשר פלסטיק רב פעמי גם כן. אני יודעת שזה נושא מאוד מאוד קטן לעומת מה שאתם מדברים, כל מיני תקציבים למיניהם אז אפשר אולי גם לקדם את זה פה בישיבות כאלה. במיוחד בישיבות שנוגעות ב- - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אני רק רוצה להגיד שאחד הדברים שהכנסת מתפארת בהם וגם יושב ראש הכנסת שהכנסת היא כנסת ירוקה. והכנסת מקדמת הרבה שיתופי פעולה עם פרלמנטים בעולם ומסבירה איך אפשר להיות ירוקה. אז אני אציע לכם שאתם ארגוני שטח שהגעתם לדיון בנושא של סביבה וגיליתם את מה שגילית עכשיו לפנות ליושב ראש הכנסת ולמנכ"ל הכנסת ולהגיד - - -

קריאה:

מתכנסת השדולה, אפשר להעלות את זה שם.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

כן, יש כינוס של השדולה ואתם יכולים להגיד שאני גם הצעתי לכם שתפנו ותסבו את תשומת לבם לעובדה הזו. אני בטוחה שעובדי המזנון לא יאהבו את הרעיון של להשתמש ולהתחיל לנקות שוב ושוב את הכוסות אבל בבקשה.

ציפי דיק:

יש לנו גם בעיית מים, נשאלת השאלה מה קודם למה.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

טוב, זה האנשים שמודעים סביבתית יכולים לתת הערה כזו, לא אני, אני לא כל כך בתחום. אני לומדת תוך כדי. אבל באמת, זו לא החלטה שלנו, אנחנו לא יכולים להחליט על זה.

לי רומי:

לא, ברור, אבל אפשר להציע את זה. יש לך פה מילה - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

את חושבת שיש לי - - - אלה נושאים שהם בידיים של הנהלת הכנסת ולא בידיים שלנו, אנחנו כנבחרים ציבור. כמובן אני יכולה להעביר את ההערה הזו, להפנות אותה למנכ"ל וליושב ראש הכנסת ולהגיד שזה עלה ולבקש שימצאו פתרון. כי אני בטוחה מבחינתם זה היה הישג לעבוד קשה כדי שהכנסת יוכלו להכריז עליה ככנסת ירוקה אפילו מבחינת השימוש בחשמל והשימוש במים ועשו שינויים במבנה כדי לעשות את זה. אני בטוחה שיתעניינו בהערה הזו. לא יודעת כמה אפשר למצוא פתרונות מהירים לנושא אבל אני אעביר את זה כאחד מהדברים שייצאו מהוועדה ליו"ר הכנסת ולמנכ"ל הכנסת. אני אשלח מכתב ואעביר את ההערה שלך.

לי רומי:

זה גם חוסך כסף במקום לקנות כל הזמן כוסות חד פעמיות. אני יודעת שזה נורא מינורי לעומת מה שמדברים פה אבל זה משהו שאני שמתי לב אליו.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

בסדר גמור.

אני רוצה לסכם את הדיון הזה. את האמת, כל פעם שמתקיים דיון, ואני מודה ומתוודה אמרתי את זה כמה פעמים כבר, זה נושא חדש בשבילי אני לומדת אותו תוך כדי ניהול הישיבות האלה ואני תמיד שמחה לדעת עוד ועוד בנושא ולברך על העשייה של ארגוני שטח שעוסקים במלאכה. אני רוצה להגיד שעלו כמה נושאים מאוד חשובים. הקשר הזה בין נשים או מגדר וסביבה ואיך אפשר שהנשים לא רק יהוו כוח וולונטרי בקידום נושאי סביבה אלא גם איך אפשר שהן בעצמן ייהנו מהכנסה תוך כדי עשייה הוא נושא מאוד חשוב. אני הייתי פונה למשרד הסביבה בנושא של - - - יש לכם את הסקר של עמדות הציבור בנושא - - -

שירלי ברנע:

אנחנו לא עשינו סקר באופן ספציפי אבל הלמ"ס, אני חושבת, בסקר החברתי שהם עושים מדי שלוש שנים אם אני לא טועה הם כל פעם מכניסים פרק אחר אז הם לפני שלוש שנים הכניסו גם את הנושא של נושאי הסביבה ושאלו שאלות בהקשר הזה מעבר לנתונים שהתקבלו פה מה-OECD.

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אני הייתי מציעה באמת שהסקר אם יוחלט, ואני מציעה שיוחלט שייעשה סקר על עמדות הציבור מבחינה זו. אולי זה יעזור לכם גם בתכנון הנושא של העלאת מודעות אז תדעו איפה אתם צריכים להדגיש והאם יש צורך או אין צורך. אני כמעט בטוחה שיש צורך אבל אנחנו נפנה למשרד לאיכות הסביבה ונבקש שאולי ישימו על תכניות העבודה שלהם בקרוב עניין של סקר על עמדות בנושאי הסביבה ולעשות פילוח מגדרי כדי ללמוד יותר על הכיוונים הקיימים. אני כמובן בזמנו פניתי למשרד בנושא תכנית האקלים שהייתה החלטת ממשלה בנושא הזה והיא בעצם לא בוצעה ועדיין, עד כמה שידוע לי, אין תכנית ברורה לאומית בנושא הזה.

עלה הנושא של תכנית ארצית לפיתוח עסקים סביבתיים של נשים. זה מחייב יותר עבודה משותפת בעיניי של גם משרד העבודה והרווחה וגם משרד לאיכות הסביבה בשילוב של ארגוני שטח והחברה להגנת הטבע. אני חושבת שזה יכול להיות אינטרס במיוחד למשרד העבודה ורווחה שאנחנו כל הזמן מדברות על הנושא של שילוב נשים בתעסוקה ושילוב נשים ערביות במיוחד בתעסוקה ואיזה מקצועות אפשר לקדם כדי שיהיה להן אחר כך השמה, כלומר לא רק שיעברו הכשרות אלא גם שיהיה להן השמה.

ואני חושבת שהידע הזה כאשר הוא משולב בין כמה גורמים יוצאים עם התוצאות הכי טובות. הייתי מציעה שאתם תקיימו איזשהו שולחן עגול אולי פנימי או שתבדקו עם ריאן מה קורה בנושא ואיך אפשר לפתח עוד יותר. עד כמה שידוע לי שמרכזי ריאן יש להם את הסמכות לפתח נושאים כאלה. בכל הנושא המידע שביקשתי כמובן אני - - -

שירלי ברנע:

אני יכולה להוסיף מידע בעקבות מה ששאלת אותי על נושא הסברה או שאת - - -

היו"ר עאידה תומא סלימאן:

אני מעדיפה לקבל את זה אם אפשר בכתב כדי גם שאני אוכל ללמוד אותו יותר טוב ומעמיק וצריכים לסיים, עוד מעט אני מתחילה את הדיון השני. אני חושבת שהשילוב הזה, הנושא של סביבה כולו טעון עדיין התפתחות יותר בעיניי במדינה אבל גם הראייה המגדרית בתוך נושא הסביבה היא עדיין מתפתחת. מה שאמר חבר הכנסת מוסי רז על ארגוני נשים שיש להן פעילות או הבנה סביבתית או ארגוני סביבה שיש להם ראייה מגדרית, עדיין השילוב הזה לא קיים.

אבל אני רואה יותר ויותר קבוצות של נשים שדווקא מתעניינות, ויגידו לי עכשיו אני לא מהפמיניסטיות שסופרות כמה נשים, אני מהפמיניסטיות גם שבדקות את העמדות של הנשים. כלומר, יש נשים בהרבה עמדות, השאלה אם יש להן את הזווית המגדרית לניתוח כל דבר. וזה חשוב, אני חושבת שבלי לפתח את הנושא של סביבה לא נגיע לזה.

אני אפנה למשרד החינוך גם ואבקש פילוח של הנתונים ועד כמה הועברו, בעצם איך השתמשו בתקציבים ואם יש להם תקציבים מעצמם שמופנים לבתי הספר בנושא של העלאת מודעות סביבתית ואנחנו ננסה להצליב את המידע ונראה איך בדיוק משתמשים ומה אפשר לפתח.

אני גם אפנה לחברה, כמו שאמרתי, שתבדקו את האפשרות באמת של החלטה מראש איך אתם תרצו לפעול בתוך החברה הערבית ולא להתנות את זה בתוספת תקציבית אלא לראות איך כבר המשאבים הקיימים איך תשתמשו בהם מבחינה זו.

אני מברכת על התחום שהתפתח בשנים האחרונות ועל הקליטה של נשים ערביות ופיתוח יותר ויותר הכשרות וגם השמה של הנשים. אני חושבת שזה תחום חשוב וגם שילוב נשים בתעסוקה זה תחום חשוב. תודה לכם ותודה שאת מעלה, כרמית, שוב ושוב את הנושא הזה. תודה. נועלת את הישיבה.

הישיבה ננעלה בשעה 11:14.